

Mérő László

Egyetemi tanár

ELTE Pszichológiai Intézet

**A dolgok (valódi) természetete
és a szubjektív valóság**

Evolution Hungary

2019. február 27.

mero.laszlo@ppk.elte.hu

Csermely Ákos megint feladta a leckét...

„A dolgok valódi természete nem jelenik meg érzékszerveink számára.”

– Annak megismeréséhez gondolkodni kell

Példa: Honnan tudjuk, hogy a Föld kering a Nap körül, és nem fordítva?

- Közvetlenül nem láthatjuk
- A képzelet sem segít

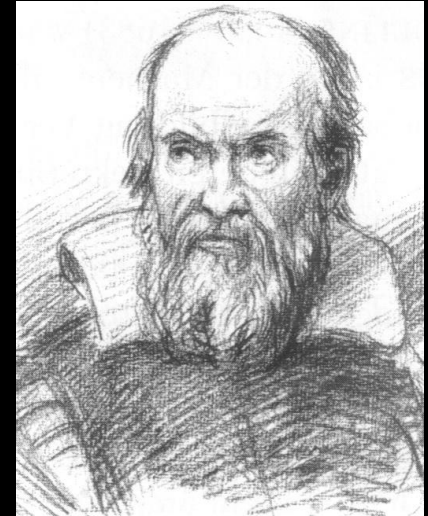

Gondolkodás: A világ egy olyan igazságának megismerése, ahol nem segítenek az érzékszerveink

beleértve például a képzeletet és a tudatot is

a buddhisták ezeket is érzékszerveknek tekintik!

A matek szerepe

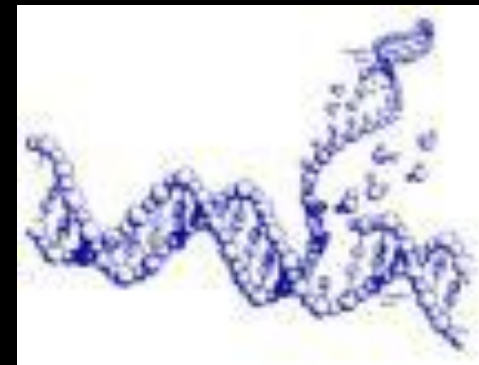
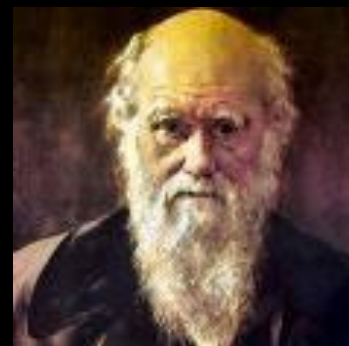
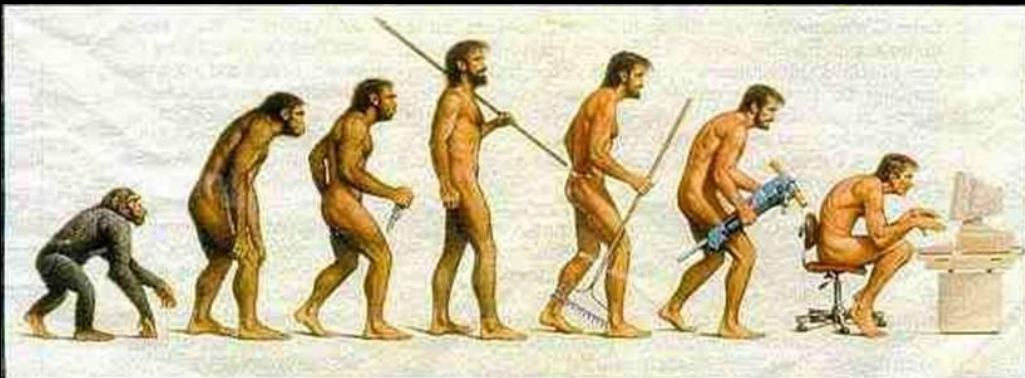

Galilei: A természet könyvének nyelve

- melyik matek?
- milyen matek?
- megvan-e már az a matek?

- Az emberi gondolkodásnak nem anyanyelve
- Még a matematikusok sem „matekul” gondolkodnak

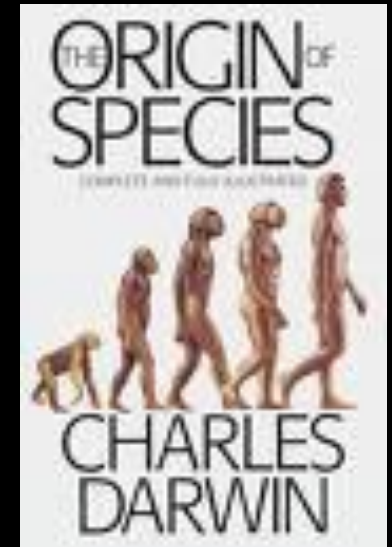
Matek nélkül is lehet nagy tudomány

A darwini gondolat fő problémája (ha már evolúció-konferencia...)

Darwin könyve épp csak a címről nem szólt egyetlen szót sem: **Hogyan jött létre az első faj?**

Darwin tanaival az **igazi probléma** sokáig az volt, hogy nem sikerült ellentmondásmentes matematikai modellt találni rá

A nagy kérdés: ha a természetes szelekció az evolúció egyetlen oka, és a természetes szelekció automatikusan evolúciót eredményez, akkor miért használunk két különböző szót minderre:

1. evolúció 2. természetes szelekció

Egy hasonló logikájú régi kérdés:

1. ember 2. eredendő bűnnel rendelkező lény

A darwini gondolat matematikája

A megoldás (R. A. Fischer, 1930-as évek): Az evolúció
alapegysége nem az egyes élőlények, hanem vagy nagyobb,
vagy kisebb egységek

1. génszelekció

Mindkettő lehet
darwini evolúció
eredménye

csak a kétfajta
evolúció nem
ugyanolyan

evolúció \neq természetes
szelekció

2. csoportszelekció

ember \neq eredendően
bűnös lény

A tudomány emberi dolog

Nagyon körülhatárolt kérdések

- Hogyan gurul le egy golyó egy lejtőn?
- Mi a vér útja a testben?
- Hol kódolódik a génekben a zenei tehetség?
- Hogyan oldjuk fel a kognitív disszonanciát?

És néha mégis:
nagyon általános
válaszok

- Anyag- és energia-
megmaradás
- Darwini evolúció
- Genetikai kód
- Affektív pszichológia

**A tudomány ideológiája az ideológiamentesség
→ a technika megalapozása**

A tudomány maga a módszer

Egyéb megismerési módok

Tudomány	objektív	kísérletezés	modellek
Misztika	szubjektív	megtapasztalás	megvilágosodás
Művészet	<i>különös</i>	ábrázolás	műalkotás
Mágia	tapasztalati	csinálás	technika
Hit	transzcendens	direkt látás	vallás
Filozófia (?)	„mégis van egy félpénzem”		

Misztika példa – a szférák zenéje

Pitagorasz világképe: gömbökön gömbök, azokon gömbök...

Súrlódásos hangok → „a szférák zenéje”

Hogyan lehet ezt meghallani?

A musical score representing the 'music of the spheres' according to Kepler's model. The score consists of three staves of music. The first staff is in bass clef and contains two measures of music, labeled 'Saturn' and 'Jupiter'. The second staff is in treble clef and contains three measures of music, labeled 'Mars (approx.)', 'Earth', and 'Venus'. The third staff is in bass clef and contains two measures of music, labeled 'Mercury' and 'Here the moon also has a place¹⁸'. The notes are represented by black dots on the staff lines, and the music is written in a simple, rhythmic style.

Pitagorasz modellje

Kepler elképzelése

Művészet példa – a malacvisítés

A malacimitátor és az irigye...

Művész

Csaló

„Mert a közönség érzé, hogy amaz
Úgy rí, miként legtöbbször a malac,
Míg a valódi - csont és vér noha -
Tán úgy sikoltott, mint másszor soha.”

Arany János: Vojtina ars poétikája

Mágia példa – a varázsigék

– Náci bácsi, mi volt az a varázsige?

Bányai Éva

Iglói Mihály
(Náci bácsi)

Miért felejtjük mindig el őket?

Szezám, tárulj – magyarul is?

Hit példa – az istenhit mint képesség

Az istenhit is egyfajta percepció, *direkt* percepció
Sőt, az **isten nemlétében való hit** is.

A vallásosság nem azonos a hittel!

Sok kutató állítja, hogy az istenhitnek van egy genetikai komponense is.
Lehet, hogy az ateista hitnek is.

(mint ahogy a matematikai vagy a zenei képességnek is)

Van, aki olyan tehetséges „látó”, hogy képes Istent mindkét módon látni, de a legtöbben csak egyféleképp képesek.

Luís Buñuel:
„Hála Istennek,
ateista vagyok.”

Egyéb megismerési módok

Tudomány	objektív	kísérletezés	modellek
Misztika	szubjektív	megtapasztalás	megvilágosodás
Művészet	<i>különös</i>	ábrázolás	műalkotás
Mágia	tapasztalati	csinálás	technika
Hit	transzcendens	direkt látás	vallás
Filozófia (?)	„mégis van egy félpénzem”		

Nem keverhetők! (Ez a bajom az ezotériával)

Köszönöm a figyelmet

mero.laszlo@ppk.elte.hu